

Dagboek van tranen en vertroosting

Ik schrijf hieronder het een en ander over onze kleindochter Suzanne die zaterdagavond levenloos ter wereld kwam in het Wilhelmina Kinderziekenhuis te Utrecht. Zonder dat de ouders het direct wisten werd ze geformeerd, zonder dat de ouders het direct wisten, werd ze teruggenomen. Waarom ik dit doe? Dat heeft vijf redenen. Ik vermeld ze in volgorde en niet in rangorde.

1. De eerste is, dat velen dit nooit hebben meegemaakt en er waarschijnlijk nooit over gedacht hebben. U denkt wellicht eerder aan een miskraam dan aan een klein miniatuur mensje. Misschien hebt u de gedachte dat het allemaal niet zo erg is, omdat je van zo'n kind nog geen liefde gehad hebt. Wie het heeft meegemaakt, weet echter dat het diep ingrijpt. Het is je kind, je kleinkind.

2. De tweede reden is dat degenen die het meegemaakt hebben, hier vertolkt vinden, wat ze misschien zelf vroeger geen woorden konden geven. Het ging vroeger vaak zo anders. Je moest flink zijn en weer verder gaan. In Soest maakte ik mee dat na het overlijden van een jongetje van enkele maanden, mensen van in de tachtig voor het eerst gingen spreken over hun ervaringen. Het was weggestopt, maar niet verwerkt.

3. De derde reden is dat allen die in verwachting mogen zijn of raken niet alleen zullen bidden voor een gezonde ontwikkeling, maar voor alles dat dit kind in Christus aangenomen wordt om Gods kind te zijn.

4. De vierde reden is om jonge ouders toe te rusten. Als we dit meemaken, moeten we toch bepaalde gedachten bij ons hebben. Zoals blijkt maakt bijvoorbeeld een dag eerder of later opwekken veel uit.

5. De vijfde reden is dat de plicht tot aangifte bij 24 weken samenhangt met de vreselijke werkelijkheid dat je tot 24 weken mag aborteren. Het gaat niet om een slijmprop, maar om een compleet mensje dat vermoord wordt.

Maandag 29 november

Ik meldde de vorige keer al het overlijden van ons kleinkind in de moederschoot. Maandag morgen wordt in het WKZ te Utrecht een nieuwe echo gemaakt. Het hoofdje wordt gemeten. Het hartje wordt gezocht. Het klopt niet, maar ligt stil in het lichaampje. De ouders wordt meegedeeld dat hun kindje is overleden. Donderdag zal het worden opgewekt.

Onze zoon Gerhard vraagt of het niet direct kan. Dat is mogelijk, maar men doet het niet liever niet, omdat er verwerking nodig is, ook voor allerlei vragen. Dit blijkt heel juist. 's Middags gaan mijn vrouw en ik direct naar Gerhard en Annemarie om bij hen te zijn. Om samen te bidden.

Dinsdag 30 november

Op mijn verjaardag belt mijn zoon diverse malen. Het verwerkingproces is inderdaad op gang gekomen. Wat is er mogelijk? Waarin moet het kindje worden gelegd? Hoe duur is een grafje op de begraafplaats? En ga maar door. En dan die ene vraag: waar zou ons kindje zijn? 'Ach jongen, het heeft geen zonde gedaan, maar het is zonde. Het is in zonde ontvangen en geboren. Wie zal een reine geven uit een onreine? Maar daarom is het zo'n wonder dat we deze drie weken gehad hebben om de kleine met temeer ernst naar de troon van de genade te brengen opdat de HEERE het alleen om Zijns grote Naams wil aan wil zien in Jezus Christus'. Een heel gesprek volgt: 'Hebben jullie dit kindje biddend verwacht?' De antwoorden verblijden.

Woensdag 1 december

De begrafenisondernemer is geweest. Een en ander is doorgesproken. Het ziekenhuis wordt gebeld: vrijdag is het kindje 24 weken. Kan het opwekken een dag worden uitgesteld? Vanaf 24 weken is er namelijk de plicht om aan te geven. 'Dat willen we graag, want dan heeft het niet alleen een naam, maar is het ook vastgelegd dat zij of hij er geweest is.' Een dag eerder en voor de burgerlijke stand zou het er nooit geweest zijn en nergens terug te vinden zijn.

Dit is de belangrijkste reden. Tegelijk heeft het gevolgen voor het krijgen van kraamzorg, een uitkering van de begrafenispolis om toch een grafje te kunnen kopen, vrije dagen om een en ander te kunnen regelen, et cetera.

Weer een telefoontje: in Apeldoorn is op de Morellenlaan een zaak waar ze rieten mandjes, kistjes, en babykleertjes hebben voor te vroeg geboren kinderen (www.kindermandjes.nl). De eigenares heeft het zelf meegemaakt en kon toen niets vinden. Zouden wij het mandje en de kleertjes willen halen, want ze willen het graag meenemen naar het ziekenhuis om het kindje in te leggen. Als de begrafenisondernemer het nu bestelt, is het niet zeker dat het er donderdag al is.

Johan haalt het op. Als hij thuis komt halen we samen het mandje uit de doos, inclusief de kleertjes. Blauw en roze, voor een meisje of een jongetje. Ons hart breekt. De vrucht van de schoot wordt een concreet mensje. Zo aandoenlijk. Het mandje is 35 centimeter lang. Het lijkt wel bedoeld te zijn voor een van de kleindochters om als poppenmoeder mee te spelen. En dan nog wel voor een kleine pop. De tranen zoeken een uitweg. Je kleinkind wordt heel concreet. Zo'n lief klein wezentje dat ons nooit leert kennen en wij als oma en opa en oom omgekeerd niet. Een kindje voor wie het eeuwigheid geworden is. O, als het de Heere Jezus maar mag kennen. Tegelijk besef je hiervoor niet meer te kunnen bidden. Wat is het ernstig! De dood trek een definitieve grens tussen de genadetijd en de eeuwigheid. Na de grens is er geen terug mogelijk. O, dat een ieder onzer dat beseffe om de dagen uit te kopen.

De laatste weken stond onze schoondochter Annemarie onder controle. Het was niet zeker of alles goed was. Deze weken zijn toch heel waardevol gebleken. Je bidt dagelijks voor de kinderen in de moederschoot (er zijn drie dochters in verwachting), maar deze wetenschap drong met nog te meer ernst naar de troon van de genade om je kleinkind naar lichaam en ziel op te dragen in het volbrachte werk en de trouwe hoede van Jezus Christus.

's Avonds rijdt Johan naar de parkeerplaats bij Barneveld om daar het mandje aan Gerhard en Annemarie over te dragen. Zij gaan er mee naar huis...

Donderdag 2 december

's Avonds ben ik om acht uur thuis uit Amsterdam. We besluiten nog naar de kinderen te gaan om samen nog te lezen en een gebed te doen voor de zware dag van morgen. Ook de ouders van Annemarie zijn er. Op tafel staat het witte rieten mandje. We lezen psalm 121 en gaan in gebed.

Vrijdag 3 december

's Morgens vroeg vertrekken onze kinderen naar het Wilhelmina Kinderziekenhuis in Utrecht. In spanning leef je mee. Gelukkig af en toe een sms-je, een telefoontje. Het wil nog maar niet vloten. Wat een lange dag. Wat een spanning. Dat raakt ook de vraag hoe het kindje er uit zal zien. Het verlangen is groot om het even in de armen te mogen sluiten.

Zaterdag 4 december

's Nachts om kwart voor één smsje: onze dochter Suzanne is geboren, het ligt bij haar moeder. Even later telefoon. Ze hebben nog afscheid kunnen nemen. Een foto gemaakt. Maar wij zullen het als opa en oma niet meer zien.

Tegelijk is er grote blijdschap in het hart. Toen we gebeld werden dat de kleine was overleden sprak de Heere met kracht tot mijn vrouw: "zij draagt een kroon van het fijnste goud". Steeds weer kwamen deze woorden terug. Zelf kreeg ik ook vrede en hoop. De Heere heeft laten weten dat het kindje bij Hem is. Dat is wat! Ons zal het op aarde nooit kennen, maar zij kent Hem! Zij kent Christus! Wat een genade! We hebben eerst beleefd dat de Heere rechtvaardig is. Niets op Hem tegen. Maar nu opnieuw te ervaren: de Heere is genadig en barmhartig en groot van goedertierenheid. Onze God ontfermt zich op het gebed. We hebben nu 22 kleinkinderen. Eén in de hemel, en 21 op aarde. O, je wilt dat ze allen Hem leren kennen. Wat dat betreft krijg je steeds meer huiswerk.

Het is goed om 's morgens elkaar via de telefoon weer te spreken. 'Het is indrukwekkend'. Aan het einde van de morgen gaan ze naar huis. Met de begrafenisondernemer moet nu alles geconcretiseerd worden. Wij gaan aan het begin van de avond. Er is geen afscheid nemen mogelijk. Samen hebben onze kinderen het mandje gesloten en afgesloten. Suzanne heeft nooit het daglicht gezien, maar mag nu door Gods genade bij Hem zijn, die het Licht van de wereld is. Eeuwig bij de Vader!

Het is erg aangrijpend om elkaar 's avonds te ontmoeten. Het rieten mandje staat op de slaapkamer. Het is gesloten. Wat we wel kunnen zien zijn drie foto's vlak na de geboorte gemaakt. Het is een gaaf meisje van 370 gram met alles er op en er aan. Neusje, mondje, oogjes, handjes en voetjes. De huid is heel donker, maar het is niet eng. We hebben samen gehuild. Tegelijk onszelf aangesproken vanuit het wonder dat ze niet *zielig* is maar *zalig*! Haar ogen die nooit het daglicht aanschouwd hebben, zien nu zonder ophouden de Koning in Zijn schoonheid. O, het vervult met heilige jaloersheid. In de auto op weg naar Apeldoorn zingen we uit volle borst mee met het Katwijkse koor van 1600 mannen. Wat spreken de Psalmen, maar ook het gezang Vaste Rots van mijn behoud en Eenmaal als dit lichaam sterven gaat! De begrafenis is vastgesteld op woensdag 8 december om kwart voor elf aan huis en aansluitend om twaalf uur de begrafenis. De wederzijdse ouders en de broers en zusters zullen erbij zijn. Ze hebben mij gevraagd om een korte rouwdienst aan huis te houden. Aangrijpend. Ik heb bijna al mijn kleinkinderen mogen dopen, ik heb er nog nooit een hoeven te begraven. Het zal zwaar zijn, maar het valt mij licht om te zeggen: 'Dat wil ik graag met alle liefde doen'.

Zondag 5 december

's Morgens kondigt br.Bijkerk af dat er woensdag geen vervolgcatechese zal zijn, omdat de kleindochter van ds.Van Kooten zal worden begraven. Ik was het niet van plan, maar zie dit toch als een reden om bij de voorbede te melden wat er gebeurd is. Het kost mij moeite mij goed te houden, omdat het wonder zo groot is, dat de HEERE Suzanne tot Zich genomen heeft in heerlijkheid. Terwijl opa op aarde voorgaat in alle gebrek is zij opa ver vooruit en zingt volmaakt Gods lof. Wat een wonder! Het doet goed dit met u als gemeente te delen en te ervaren ook zelf gedragen te worden door uw gebeden en liefde.

Uit de kerk hebben we telefonisch contact. We zeggen toe 's avonds nog te komen om samen te spreken over de rouwdienst. 's Avonds mag ik voorgaan in Emst. Voordat ik vertrek belt mijn zoon Gerhard: "Komt Johan ook mee? Jullie mogen Suzanne nog zien. We hebben vanmiddag gekeken en de kleur is helemaal bijgetrokken. Ze is lief roze." Ik schrijf een briefje en laat het op tafel achter. Wat een toegift! We mogen onze kleindochter nog zien!

Zo vertrek ik naar Emst. Het is goed daar. Nog maar nauwelijks terug in de consistorie gaat mijn telefoon. Mijn vrouw: "Pas op, het is vreselijk glad". Als ik het gebouw verlaat, ga ik zomaar onderuit: spekglad. Is het niet onverantwoord om naar Bunschoten te rijden? "Och Heere, u weet waarom!" er komt vrede in mijn hart. De snelweg is niet glad. Ik bel naar huis: maken jullie je maar klaar, dan gaan we. Mijn vrouw meldt dat ze iets moois te vertellen heeft. "Maar dat doe ik straks in de auto". Als we richting Bunschoten rijden, vertelt ze mij een wonderlijke dienst gehad te hebben bij ds.G.A. van den Brink. Vlak voor de dienst merkte ze dat op het bord Psalm 21:3 stond: "een kroon van 't fijnste goud". Heel de preek gaat over de kroon van David. De Geest trekt de lijnen door. Wat een wonder!

In Bunschoten gaat het dekseltje van het rieten mandje. Onze Suzanne. Wat is ze mooi! Alles er op en er aan. Haartjes, wenkbrauwen. Niet te geloven! En ... ze ligt te preken! Ja, op aarde heeft zij geen woord kunnen spreken, maar ze preekt. Hoezo? Wat op de foto nog een knuistje was, is nu een handje waarvan de wijsvinger naar boven steekt! Het is een preek met twee punten: 1. Daar moet je zijn! Verwacht het niet van jezelf, maar zoek het boven bij de Heere; 2. Daar ben ik. Ik ben bij de Vader!

Wat een toegift! We hadden het niet meer verwacht, maar we mochten onze Suzanne toch zien. We krijgen er niet genoeg van.

We spreken met onze kinderen de begrafenis door. We spreken over het waarom. 'Ach lieve kinderen, de Heere kan zoveel redenen hebben. Dat jullie met ernst Hem zoeken om met Hem en voor hem te leven. Om jullie op het hart te binden voor jullie dochter Christel het enige nodige te zoeken. Misschien is ze weg geraapt om in de wereld niet onder te gaan.' Ze beamen het met instemming. We gaan samen in gebed. Voordat we vertrekken tillen we nog een keer het deksel van het mandje om met verwondering weer dat mooie meisje te zien en vooral dat prekende vingertje.

's Nachts om twaalf uur zijn we thuis. Een dag van rust, van genade en vrede, en tegelijk van diepe indrukken is voorbij.

Maandag 6 december

Vanmorgen de kerkbode nog een keer doorlopen. Telefoon van de kinderen. De kinderen uit Soest gaan vandaag ook met hun kinderen naar Suzanne kijken. In de gezinnen wordt het diep beleefd. Tegelijk bid je dat de harten van de kleinkinderen met jaloersheid vervuld worden en dat ze geen rust hebben, totdat ook zij rust vinden in God.

Volgende week hoop ik het slot te vermelden: de begrafenis.

Dagboek van tranen en vertroosting (2)

De vorige keer eindigde ik met maandag 6 december.

Dinsdag 7 december

Vandaag is het de derde dag na de bevalling. Dat wordt wel eens de huildag genoemd. De hormonen in het lichaam zoeken hun evenwicht weer. Hoeveel te sterker moet dat in zulke omstandigheden spelen. Er is geen babygehuil. Geen wiegje, alleen een wit rieten mandje. Als Gerhard 's avonds aan Annemarie vraagt: 'Kan ik nog iets voor je doen?' klinkt het begrijpelijke antwoord: 'Mijn kind levend maken'. De vader antwoordt ad rem: 'dat kan ik niet en als ik het kon wil ik het niet, Suzanne zou mij de eerste tijd niet aankijken, omdat ik haar dit geluk niet zou gunnen'. En zo is het. Het is zo'n wonder dat ze veilig is. Voor eeuwig veilig.

Dinsdag aan het einde van de middag gaat Gerhard nog een grote roze handdoek kopen om over het mandje te kunnen heen leggen. Ook koopt hij de letters van de naam Suzanne om deze 's avonds laat nog op de handdoek te strijken.

Woensdag 8 december

Annemarie vertelt later dat ze 's morgen eerst gedacht heeft: 'Nee, jullie gaan vandaag maar alleen naar het kerkhof. Ik blijf thuis en jullie krijgen Suzanne niet mee. Ik geef haar niet af!' Ze zegt: 'Dat dacht ik echt, maar wat doet de Heere alles wonderlijk. Toen ik 's morgens weer in het mandje keek, zag ik verandering en besepte: Suzanne moet weg'. Als we alles overzien, kunnen we alleen maar zeggen dat de Heere alles vaderlijk geleid heeft.

Wij zijn om half elf in Bunschoten. Onderweg was er nog even file. We zijn er bij Barneveld afgegaan en via Terschuur en Hoevelaken binnendoor gegaan. We zijn op tijd. De tafel is uit de kamer en in plaats daarvan staan bankjes in rijen opgesteld. Fijn, nu kan iedereen zitten. Al snel druppelen de gezinnen binnen en nemen plaats op de bankjes. Als iedereen er is komen Gerhard en Annemarie de trap af met het rieten mandje. Het wordt op een tafeltje gezet, dat is afgedekt met de roze handdoek en de naam Suzanne.

Votum en gebed

Ik begin met het uitspreken van het votum: 'Onze hulp is de Naam van de Heere, Die de hemel en aarde uit niet geschapen heeft; Die trouw houdt van geslacht tot geslacht en niet laar varen het werk van Zijn handen. Amen.

Ja, van die God moeten we het hebben anders gaat het niet.

Hierna ga ik voor in gebed om de Heere te erkennen als de heilige en goede God. Om Hem te danken voor het onuitsprekelijke wonder dat Suzanne bij Hem mag zijn. 'Geef dat ook onze harten bij U mogen zijn. Vernieuw het bij die U kennen en raak voor eeuwig degenen die U niet kennen'. We bidden of alles in orde mag geschieden. Dit laatste wat we doen kunnen.

Gedicht

Na het gebed geef ik het woord aan mijn vrouw die een prachtig gedicht gaat voorlezen. Ze had het nog van de begrafenis van Jesse Kunz op woensdag 5 juni 2002 in Groot Ammers. We hebben in deze dagen ook veel aan die tijd teruggedacht. Hanneke Kunz heeft het toen voorgelezen. Ik zal het gedicht hier weergeven. Het is zo treffend.

HET UWE EN HET MIJNE

*'k Hield vastomsloten in mijn hand,
een schone edelsteen;
Zo zuiver en zo schitterend
vond ik er nimmer een.
Het was mijn eigendom, mijn schat,
een geschenk van God, de Heer.
Geen ander die 't bewaken zou,
zo liefdevol en teer.*

*Doch zie - daar vroeg op zek're dag,
de Meester mijn juweel..
Ik smeekte Hem: "Ach Vader nee!
Dat niet, dat is mij teveel!"
Toen sprak de Meester zacht tot mij:
"Ik doe 't uit liefde, kind,
opdat gij eenmaal in Mijn kroon,
het schoner wedervindt."*

*"Ach Meester, 't is mijn grootste schat,
mijn wond're diamant;
ik zal er trouw voor zorgen Heer,
met liefdevolle hand."
"Dat weet Ik", sprak des Vaders stem,
"maar als men rooft uw steen?
Geen dief heeft ooit de drempel van
Mijn Woning overschreên."*

*"En waar uw dierbaar kleinood is,
daar zal uw hart ook zijn,
uw schat is u slechts voorgegaan
en straalt in zonneshijn."
God sprak - mij trof een diepe blik
vol deernis, mild en zacht –
toen heeft Hij stil mijn kostb're schat
in veiligheid gebracht.*

*In 't vale, bleke morgenlicht,
stond ik, verblind van smart
en drukte toen de lege doos
zacht-schreiend aan mijn hart.
Toch sprak ik: "Meester, ik vertrouw
op Uw onfeilbaar Woord.
Ik weet dat nu mijn liefst bezit
ons beiden toebehoort."*

Dichter onbekend

Het gedicht spreekt allen aan. Op internet hebben we een versie gevonden met prachtige plaatjes erbij. We hebben het voor iedereen uitgeprint en mijn vrouw heeft het opgerold en er een witte zijden strikje om gedaan. Na afloop krijgt iedereen een exemplaar mee.

Meditatie

Hierna lees ik Markus 10:13-16. Johan heeft de toespraak opgenomen met zijn mobiel, zodat ik het later voor Gerhard en Annemarie uit kan tikken. Ik ga de hele toespraak niet weergeven. Misschien dat ik het nog een keer indien als ik de beurt voor de meditatie heb.

Nu enkele lijnen. We vinden dit allen een ontroerend mooi gedeelte, maar toch maken we er fouten mee, omdat we het weghalen uit de context. Wat gaat er aan vooraf? Het redeneren van grote mensen over echtscheiding, waar de kinderen de dupe van zijn. Wat volgt er op? De rijke jongeling die van alles wil doen om de hemel binnen te kunnen gaan. Tegelijk vindt deze geschiedenis plaats op een belangrijk scharnierpunt: de Heere Jezus verlaat Galilea op weg naar Judea (Mark. 10:1). De discipelen denken dat de Heere Jezus nu Zijn koninkrijk gaat oprichten en zij zullen Hem erbij helpen. Over dat Koninkrijk heeft Jezus het nu in verband met de kinderen. Het Koninkrijk is er al. Dit Koninkrijk ga je niet binnen door iets te doen, maar door het te ontvangen als een kind.

En dan nog iets anders. Het is zo'n mooie vraag voor catechisatie: wat gebeurt er met kleine kinderen die vroeg sterven, zijn die naar de hemel? Een mooie vraag voor een discussie op een verjaardag. En de een kiest de ene positie en de ander de andere. Maar weet u wat het aangrijpende is? We zitten op die verjaardag en we blijven zitten. En dat is radicaal anders dan onze tekst! Wat staat daar? *En ze brachten kinderen bij Hem, opdat Hij hen zou aanraken.* Die ouders willen zelf bij Jezus zijn. Het bij Jezus zijn is voor hen zelf het beste plekje en daarom nemen zij hun kinderen mee! Ouders, dat is de kernvraag! Is dat de keus van jullie hart om zelf bij Jezus te zijn? Anders is heel die discussie alleen maar geredeneerd, waarbij wij onszelf en onze kinderen verloren laten gaan.

Ja, en dan nog iets. De natuurlijke mens stelt deze vraag pas als er met een kind iets aan de hand is. Deze ouders brengen hun gezonde kinderen tot Hem! Het zijn kinderen die nog niets met Jezus kunnen. Het Grieks laat zien dat het om baby's gaat. Om de allerkleinsten. Inderdaad, maar deze ouders hebben begrepen dat Jezus wel iets met hun kinderen kan! Aanraken, zegt Markus. En hij heeft al diverse wonderen getekend waarbij Jezus de ellendigen redde door hen aan te raken. Mattheüs zegt: opdat Hij hun de handen zou opleggen en bidden. Deze ouders weten dat niemand bidden kan zoals Jezus. En dat is ons nog scherper getekend in de Hebréeënbrief en in de brieven van de apostel Johannes. Jezus is Voorbidder aan de rechterhand van de Vader.

De discipelen verhinderen hen. Ik geloof vast dat ze kindvriendelijk zijn en van kleine kinderen houden, maar ze zien geen hartgebrek of verlamming. Wat moet Jezus op dit belangrijke ogenblik met zulke kinderen, terwijl het uur U voor het Koninkrijk is aangebroken?

De Heere Jezus toorn. Ja, Hij toorn op ouders die hun kinderen in de weg staan. Dat kan door meer gericht te zijn op goede cijfers op school dan op het behoud van hun ziel. Jezus geeft een scherp bevel: laat ze tot Mij komen, verhinder ze niet, want van zulke mensen is het Koninkrijk van God.

Het Koninkrijk is er al. Jezus gaat dat voor eeuwig vastmaken door Zich als de Koning te laten bespotten, uitkleden, kruisigen. Door te sterven en weer op te staan. De moordenaar aan het kruis mag het zien. Wat een wonder als de Geest je ogen opent. Hij staat er buiten. Hij ziet zichzelf zoals God hem ziet. Hij ziet dat hij het oordeel verdiend heeft. Hij gaat bedelen en belijdt dat Jezus Koning is op weg naar Zijn Koninkrijk.

Dat Koninkrijk kun je alleen ontvangen. Niet verdienen zoals de Rijke jongeling door te doen, maar alleen door als een kind het handje te openen en te krijgen. De Heere heeft uit louter genade Suzanne het Koninkrijk doen binnengaan. Hij heeft Zijn genade in haar handje gelegd. Vergeet dat vingertje niet. Het zegt ons twee dingen: 1^e Daar boven ben ik; 2^e Daar boven moeten jullie zijn! Laat ik niemand van jullie moeten missen, omdat je daar de zaligheid niet gezocht heb, mama, papa, opa's en oma's, ooms en tantes, nichtjes en neefjes!

Daar moet je zijn, niet als er wat aan de hand is. Nu moeten jullie er als ouders naar toe en als dat echt is, dan kun je niet gaan zonder je kinderen!

Begravenis

Na het dankgebed wachten we op een telefoontje van de beheerder van de begravenis. Op dit ogenblik is hij op de oude begraafplaats voor een begravenis. Als het komt, gaan we naar de

auto's en vertrekken naar het graf. Bij de begraafplaats staat er een rolstoel voor Annemarie. Ze houdt het mandje op haar schoot. Zo gaan we naar het graf. Een moeder met haar zuigeling voorop, een vader het tweetal voortduwend.

Bij het graf stellen wij ons op. Allemaal zo dicht mogelijk erbij. Voor het graf Annemarie met Suzanne op schoot. Zal ze haar los kunnen laten? Gerhard gehurkt naast haar.

Ik verbreek de stilte en zeg dat we overgaan tot het zaaïen van het lichaam van Suzanne als een graankorrel in de verwachting van de dag van de oogst als Jezus terugkomt. Annemarie geeft het mandje aan Gerhard. Gerhard geeft het aan de beheerder en daalt af in het één meter lange en één meter diepe graf. Op vijftig centimeter is er een trede aangebracht. Als hij op de bodem staat spreidt hij eerst de grote handdoek uit met de naam Suzanne naar voren. Dan neemt hij het mandje aan en zet het op de bodem van het graf. Hij moet bukken. Je hart breekt als je daar je zoon ziet staan, die zo diep moet gaan als jij als vader nog nooit hebt hoeven gaan. Gerhard klimt weer omhoog. Aan zijn donkerblauwe loden jas zitten de aarde en het zand van het grafje.

Ik neem even de tijd om met de anderen in het graf te blikken. Het witte rieten mandje steekt schril af tegen de beginnende zandlaag en de donkere aarde er boven. Ik ben nu eerst even opa. Het wachten duurt langer dan anders. Ik slik. Ik veeg mijn tranen weg. Ik realiseer mij dienaar van het Woord te zijn en spreek: Papa, mama, oma, opa, oom en tantes, neefjes en nichtjes, ik ben niet zielig, maar zalig! En jullie? Ik wijs op de betekenis van 1 Korinthe 15 en lees daarna Openbaring 21 : 1 –8. Ik onderstreep de waarschuwing van vers 8 om allen op te roepen de Heere te zoeken, terwijl Hij te vinden is en Hem aan te roepen terwijl Hij nabij is.

Ook hier komt een einde aan. Thuis heb ik al gezegd dat wij als familie eerst weggaan om Annemarie en Gerhard samen achter te laten. Zij willen de laatsten zijn. Gerhard daalt nogmaals af in het graf. Hij wikkelt de handdoek rond het mandje, zodat straks de aarde niet direct naar binnen valt.

We gaan naar het huis van Annemarie haar ouders. Annemarie gaat naar huis. We eten als familie een broodje en drinken koffie. We besluiten de maaltijd met gebed. Wij brengen Gerhard naar huis en spreken nog even met de kinderen. Door Gods genade mocht de zware taak volbracht worden.

Met z'n drieën gaan mijn vrouw, Johan en ik naar huis. Ons eerste kleinkind is begraven. Maar wat een wonder: ons eerste kleinkind is in de hemel.

Donderdag

Vandaag vertrek ik om half negen naar Amsterdam. Van elf tot half zes college. Ik heb met mijn vrouw afgesproken dat ik op VU blijf eten en dan zorg om zeven uur in Amersfoort te zijn. Als zij mij daar komt ophalen, kunnen we samen nog naar Bunschoten. Annemarie en Gerhard zijn samen. Allerlei vragen over de wederkomst van Christus en de opstanding van de doden komen boven. Het zijn geen theoretische vragen, maar directe vragen over hun kindje. Allemaal met de Bijbel op schoot. Het is een kostelijke avond die we met dankzegging mogen besluiten. Om half elf vertrekken we naar Apeldoorn. We zijn dankbaar voor het fijne samenzijn. We hopen dat het de kinderen voor eeuwig tot zegen mag zijn. Dat het voor henzelf de ommekeer mag zijn.

De avond is een fijne afsluiting, maar hiermee is het niet afgesloten. Nee, Suzanne is ons heel lief geworden. We zullen haar nooit vergeten. Nooit vergeten vanwege Gods wonderlijke daden en Zijn genade bewezen aan een klein, nietig mensenkindje, dat van nature er één van ons was, maar door genade er een van de Heere is geworden. Geboren uit Christus, omdat Jezus haar omarmde en zegende! Die verwondering mag nog steeds overheersen.

Apeldoorn, ds.R. van Kooten